

Úvodné slovo

Lysák

K Prvému máju sa naše úvahy uberajú ako k sympatickému začiatku mesiaca lásky. A v medzinárodných vzťahoch i ku výročiu vstupu Slovenska do Európskej únie. Napriek mnohým zložitostiam našej účasti v tomto spoločenstve, doterajší vývoj ukazuje, že popri viacerých obmedzeniach sú

isté pozitíva príslušnosti k tejto regionálnej medzinárodnej organizácii: či už ide o riešenie dôsledkov globálnej krízy, ataky z juhu od našich hraníc, alebo europroblémy, otriasajúce nielen Gréckom, ale i celou Úniou.

Úľavu po vojnových útrapách priniesli 3. mája 1945 sovietske vojská 4. a 2. ukrajinského frontu, ktoré rozbili posledné nemecké vojenské jednotky v Javorníkoch a Bielych Karpatoch, čo znamenalo pre Slovensko koniec druhej svetovej vojny.

Smutnejšie je výročie tragickej smrti generála, Dr. Milana Rastislava Štefánika 4. mája 1919. Za predpokladu jeho aktívnej účasti na rozvoji Slovenska po tomto doteraz „nevyjasnenom“ nešťastí, bol by sa osud nášho národa rozvíjal v oveľa priaznivejšom prostredí v štáte, o ktorého vznik sa Štefánik rozhodujúcou mierou pričínal.

V týchto súvislostiach hodno si pripomenúť aj 24. a ostatné dni mája v roku 1918, keď predseda Česko-Slovenskej národnej rady T. G. Masaryk v Pittsburghu prisľúbil a 30. mája podpísal dohodu, že „Bude slobodné Česko a bude slobodné Slovensko...“ ktorú potom bezostyšne poprel a surovo presadzoval zhubnú teóriu neexistujúceho československého národa a doteraz pre nás zhubného čechoslovakizmu. A tomuto antislovákovi bratislavskí pohrobkovia čechoslovakizmu idú postaviť pomník. Dokonca na Vajanského námestí!? Vraj majú na to právo. A čo my, drvivá väčšina, ktorí sme sa snažili prispieť k tomu, **aby sa Bratislava stala slovenským hlavným mestom**. Aby ju mali radi a boli na ňu hrdí ľudia z celého Slovenska?

Čia je teda Bratislava 18 rokov od obnovy slovenskej štátnosti? Kto má o nej rozhodovať ??? To by sme si mali uvedomiť všetci Slováci i ostatní s nami v Bratislave žijúci občania pri aktívnom uplatnení volebného práva 12. júna.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Rezervované pre makroekonomiku

Znehodnotený dolár komplikuje východisko z hospodárskej krízy. (3. časť)

Kríza svojím globálnym charakterom znížila aj exportnú výkonnosť exportérov etablovaných na Slovensku,

efektívny dopyt, príliv priamych zahraničných investícií. Premietla sa do nárastu nezamestnanosti.

V roku 2009 pokračoval pokles dovozu aj vývozu a tým aj obratu zahraničného obchodu. Celkový vývoz medziročne poklesol o 26 % a dovoz o 30 %. Výsledkom je prebytok dovozu v relácii k vývozu tovarov a služieb. V roku 2008 priame zahraničné investície dosiahli 1,5 mld. EUR, o rok neskoršie nedosiahli túto úroveň. Znížili sa odvody a tým aj príjmy štátneho rozpočtu. Ceny spotrebných tovarov sa vyvíjajú v súlade s kritériami EÚ. V auguste 2009, v porovnaní s júlom 2009, ceny spotrebných predmetov sa znížili o 9,2 %. V porovnaní s predchádzajúcim rokom sú vyššie len o 0,5 %. Naproti tomu, nezamestnanosť bola na úrovni 12,1 %.

V rámci protikrizovej politiky, zmiernenia negatívnych dopadov krízy, vláda SR prijala 62 opatrení, ktoré boli a sú zamerané na okamžité zvýšenie celkového kúpyschopného dopytu, oživenie spotreby, výroby a na udržanie zamestnanosti. K týmto opatreniam môžeme priradiť zrýchlené čerpanie štrukturálnych fondov, realizáciu veľkých investičných celkov, vrátane PPP projektov. Ide hlavne o výstavbu diaľničnej siete a výstavbu jadrovej elektrárne Jaslovské Bohunice.

Realizovali sa aj opatrenia zamerané na zlepšenie podnikateľského prostredia a na zvýšenie agregovaného dopytu v rámci aktívnej politiky trhu práce. Do tejto sféry bola nasmerovaná najväčšia suma finančných prostriedkov. Ide o zvýšenie zamestnaneckej prémie, úpravu vstupnej ceny pri hmotnom a nehmotnom majetku pri dani z príjmov, skrátenie lehoty na vrátenie nadmerných odpočtov DPH ako aj o ďalšie pozitívne zmeny v podnikateľskom prostredí. Napríklad o zvýšenie základného imania SZRB a Eximbanky. Z pohľadu domáceho vývoja prvoradá je zmiernenie negatívnych dopadov globálnej krízy na podniky a domácnosti, udržanie zamestnanosti a životnej úrovne. Vláda Slovenskej republiky usiluje preto o:

- stabilitu a konsolidáciu verejných financií do roku 2012, ohraničenie deficitného financovania maximálne do výšky 3 % HDP;
- obnovu ekonomického rastu pomocou priaznivého podnikateľského prostredia, zníženie administratívneho zaťaženia, tvorbu vhodného legislatívneho prostredia a maximálne využitie potenciálu ekonomiky s cieľom zvýrazniť konkurenčnú schopnosť výrobcov vyrábajúcich na Slovensku na svetových trhoch.

Ekonomika Slovenska je svojou otvorenosťou naviazaná na ekonomiky hlavných obchodných partnerov. Obrat vo vývoji hospodárskeho cyklu sa preto viaže na zlepšenie výkonnosti ekonomík obchodných partnerov. Preto, napriek pretrvávajúcej neistote z trvácnosti obratu, klesajú obavy z vleklej a hlbokkej recesie. Aj údaje za 2. štvrtrok 2009 naznačujú, že v EÚ sa zmieruje prepád HDP z -2,4 % v 1.

Bachar

štvrtroku na -0,2 % v 2. štvrtroku 2009. Ide o pozitívny signál.

Situácia sa zlepšuje aj na finančných trhoch. Časť finančných ukazovateľov sa vracia na predkrízovú úroveň. Pobočky zahraničných bánk, ktoré sú na Slovensku, neboli bezprostredne zasiahnuté finančnou krízou. Avšak, táto kríza a následne hospodárska kríza, ovplyvnila úverovú politiku týchto pobočiek, sťažila prístup k úverom, financovaniu projektov. Vývoj v 7. najväčších ekonomikách EÚ, napriek rastúcej nezamestnanosti a nevyužitým výrobným kapacitám, rastúcemu deficitu verejných financií, pôsobí v prospech optimistického hodnotenia situácie. Napriek hrozbám, ktoré vyvoláva rast znehodnocujúcich sa dolárov v svetovom hospodárstve, v SR prevláda názor, že balíčky postupne doznievajúcich stimulov v kombinácii s menovou politikou vyústia do očakávaného ekonomického rastu a požadovanej štruktúry národného hospodárstva.

Ekonomický potenciál Slovenska umožňuje rozvoj strojárstva, elektroniky, energetiky, časti chemického priemyslu, turistického ruchu, vedy a techniky. Odvetvi a sektorov ekonomiky, do ktorých prúdia priame zahraničné investície. Napriek strachu z možnej deflácie, môžeme konštatovať, že Slovensko sa dostáva z krízy a že dopad krízových procesov mohol byť horší, nebyť reakcie vlády, NBS, podnikateľov a odborov; všetkých subjektov protikrízovej politiky. Rizikom je iný ako očakávaný vývoj zahraničného obchodu, príjmov štátneho rozpočtu v roku 2010. Podľa Joaquina Alumunia, EÚ sa bude len postupne spamätávať zo 4 % prepadu ekonomiky v roku 2009. V roku 2010, HDP EÚ by sa malo zvýšiť o 0,7 % a v roku 2011 o 1,4 %. Takto, vzhľadom na závislosť ekonomiky Slovenska na zahraničnom obchode a exporte automobilového priemyslu, elektroniky, chémie a na nich naviazujúcich výrobných kapacitách Slovenska je bezprostredne závislý na obnove svetového hospodárstva.

Záverom.

Napriek pozitívnemu hodnoteniu situácie, hospodárska kríza nie je prekonaná. Postupne doznieva efekt protikrízových opatrení. Rastúca nezamestnanosť a nevyužitie výrobných kapacít zostávajú jedným zo základných problémov súčasného obdobia. Druhým sú spätné väzby medzi reálnou ekonomikou a krehkým finančným sektorom, neisté postavenie USD v medzinárodnom menovom systéme a tým aj v platobnom styku, dopad silného eura na exportnú výkonnosť ekonomík eurozóny.

V globálnom meradle, zásadné systémové zmeny, uznanie EÚ, Číny, Indie, Brazílie ako dôležitých hráčov na svetovom trhu, erózia komparatívnych výhod Európy, potreby zrýchliť prechod k znalostnej ekonomike, nový pohľad na postavenie štátov v národnom hospodárstve sú jedným zo základných predpokladov obnovy ekonomického rastu a rozvoja svetového hospodárstva.

Úloha EÚ v tomto procese nie je jednoznačná. Koordinácia na úrovni G 20 môže postaviť výkonné orgány a inštitúcie EÚ len do úlohy realizátora rozhodnutí, ktoré boli prijaté na úrovni G 20 a nemusí zodpovedať záujmom heterogénnej

štruktúry štátov EÚ. Pritom, nie je jednoznačná odpoveď na otázku či G 20 bude úspešným manažérom vývoja svetového hospodárstva, alebo diskusným klubom predstaviteľov zúčastnených štátov? Problematickým zostáva úloha a miesto USD a USA v svetovom hospodárstve a inštitucionálne zmeny v globalizujúcej sa svetovej ekonomike.

Koniec

Ing. Vladislav Bachár, CSc.

Medzinárodné ekonomické vzťahy

Remitencie v americkej ekonomike

Spojené štáty americké sú už tradične štát z ktorého plynie najväčší objem remitencií, za rok 2008 dosiahli hodnotu 47 182 miliónov dolárov. Imigranti posielajú remitencie cez oficiálne a neformálne distribučné kanále.

Oficiálne zahŕňajú všetkých dominantných finančných operátorov na čele s Western Union a Money Gram, a spomedzi bánk dominuje Bank of America. Niektorí imigranti preferujú neformálny transfer remitencií, keďže nehovoria po anglicky, transakčné náklady sú priveľké, alebo nemajú dokumenty, aby mohli takéto služby využívať. Veľa z nich uprednostni transfer remitencií po známych, osobne, alebo poštou v obálke.

Náklady na transfer remitencií sú pri väčších objemoch peňazí zanedbateľné. Avšak špecifikom remitencií je, že sa posielajú v menšej sume a častejšie. V takomto prípade náklady stúpajú a stavajú sa pre individuálneho zasielateľa veľmi drahé. IDB uvádza, že náklady pre odosielateľov remitencií z USA do latinskoamerického-karibského regiónu dosiahli v roku 2002 4 miliardy dolárov, čo predstavuje 12,5%109 z celkovej hodnoty remitencií poslaných do regiónu. Na základe výpočtov ďalej uvádza, že priemerná hodnota nákladov na jeden transfér remitencií je 15 až 20% z celkovej posielanej sumy. Náklady tradične zahŕňajú transakčný poplatok, kurzovú stratu a v niektorých prípadoch musí príjemca zaplatiť za previatie remitencie. Náklady sa zvýšia ak imigrant nepoužije banku, ale finančného operátora ako napr. Western Union. Výška posielanej remitencie je často rozhodujúci faktor. Svetová Banka uvádza, že finanční operátori posielajú remitencie z USA do Mexika s poplatkom v priemere 10% z 100 dolárového transferu ale iba 3% z 500 dolárového transferu. Už v roku 2004 zarábala Western Union na každom transfere remitencií v priemere 9 dolárov, čo vyústilo v miliónové zisky.

Svetová Banka upozorňuje, že zníženie transakčných nákladov a zlepšenie infraštruktúry pre posielanie remitencií by bolo prospešné vo viacerých ohľadoch. V prvom rade, by to zvýšilo transfer cez banky a finančných operátorov a remitenti by mali viac

disponibilného príjmu na poslanie. Lepšia infraštruktúra by sprístupnila vo väčšej miere prístup príjemcov k peniazom. Vládne fórum G8 v roku 2004 diskutovalo na tému zlepšenia systém transferu remitencií. V roku 2007 vzišla z tejto aktivity správa, ktorá zdôrazňuje, že trh s remitenciami musí byť transparentný a mal by ponúkať adekvátnu ochranu jeho účastníkom. Ďalej navrhuje zavádzanie právnej úpravy, ktorá zvyšuje efektivitu a bezpečnosť takýchto trhov. Apeluje na zavádzanie všeobecných princípov, na ktorých sa dohodnú poskytovatelia služieb spojených s remitenciami a vládne autority štátov, ktorých sa remitencie týkajú. Cieľom je dosiahnuť transparentnosť, dostupnosť a stabilitu takýchto systémov.

Cieľ sa začína čiastočne naplňať, Svetová Banka uvádza, že náklady spojené s remitenciami sa v Mexiku znateľne znížili. V roku 1999 náklady predstavovali 26 dolárov na 300 poslaných dolárov z USA do Mexika. V roku 2005 sa náklady znížili o 60%. Obdobné aktivity vyvíja aj Medzinárodná finančná korporácia (IFC), ktorá sa zamerala na podporu internetového bankovníctva. Spoluprácou s mimovládnyimi organizáciami a regionálnymi bankami sa snaží o intenzívnejšie zavádzanie internetového bankovníctva v rozvojových krajinách a podporuje tréning a osvetu lokálnych pracovníkov a obyvateľov. Internetový prevod remitencií sa zdá ako najrýchlejšie a najbezpečnejšie riešenie. Umožňovalo by ďalšie znižovanie poplatkov za prevod, kontrolu finančného toku a príjmy z daní. Finančné spoločnosti, ktoré majú obchodných partnerov v rozvojových štátoch sú schopné znížiť poplatky za transfér remitencií za súčasného udržania ziskovosti. Svetová Banka preto nabáda banky na hľadanie partnerských bánk v rozvojových štátoch, ktoré sú významným príjmom remitencií. Takéto partnerstvo by pre americké banky znamenalo malé riziko. Zníženie transakčných poplatkov, by im prilákalo nových klientov na tomto zatiaľ neobjavenom trhu.

USA je lídrom vo finančných službách. Zvyšovanie elektronických remitencií, podpora rozvoja finančných trhov v remitentných štátoch, otvára USA vstup na nové trhy a možnosti zaplnenia diery trhu. Pre mnohých príjemcov remitencií by elektronické remitencie, alebo remitencie prostredníctvom bankového prevodu znamenali prvý kontakt s finančným sektorom. Dá sa teda predpokladať, že dôjde k ďalšiemu znižovaniu transakčných poplatkov s cieľom získať si úplne nových perspektívnych klientov, ktorí neskôr môžu pristúpiť ku komplexnému využívaniu finančných služieb. Svetový trh s remitenciami má predpoklad ziskovosti až v objeme 500 miliárd dolárov. Jeho obrovský potenciál motivuje Western Union a Bank of America na znižovanie transakčných poplatkov na prevod remitencií a zvyšovania ich pôsobenia na medzinárodnej scéne a hľadania nových partnerstiev na svetovom trhu sa remitenciami.

V minulosti sme remitencie skúmali z pohľadu rozvojových štátov. V súčasnosti sme svedkami rozvoja nového finančného trhu, trhu s remitenciami. Prínosom tohto trhu je, že je prospešný tak pre rozvojové, ako aj pre

rozvinuté štáty. USA ako najväčší odosielateľ remitencií sa snaží nájsť spôsob ako byť na tomto trhu ziskový aj v čase svetovej ekonomickej krízy, keď objem posielaných remitencií klesá. Bude zaujímavé sledovať ďalší vývoj.

Ing. Katarína Baričová.

Medzinárodné politické vzťahy

Islam a Európa, alebo bude nová tvár Európy zahalená? (2. časť)

V našej krajine ale nežije veľa moslimov, len niečo vyše 5 tisíc. Nie tak dávno sa pokúšali o zaregistrovanie islamskej cirkvi na Slovensku, z čoho by im samozrejme plynuli aj finančné výhody ako ostatným zaregistrovaným cirkvám. Nedokázali však nazbierať potrebných 20 tisíc podpisov občanov, a tak svoje snahy dočasne pozastavili. V súčasnosti už potrebujú na registráciu minimálne 20 tisíc riadnych členov s trvalým pobytom v SR, čo im ukladá novela Zákona o registrácii cirkví platná od mája 2007. Pritom ešte musí každý člen podpísať tzv. čestné prehlásenie. Slovensko je charakteristické okrem dvoch celosvetových prvenstiev (najnižší výskyt HIV a malárie na svete) aj jedným celoeurópskym prvenstvom – nestojí a v najbližšej dobe tu ani nevyrastie žiadna mešita. Slovensko sa už odpútalo z čela tabuľky, nakoľko je reálne naplánovaná výstavba mešity v Ľubľane na budúci rok. U nás by bola ako-tak reálna jej výstavba v Bratislave, no slovenskí moslimovia sa sťažujú, že narážajú na nekonečnú (ideologickú) byrokraciu i na odmietavý postoj mesta. Istý mladý moslim reagoval na údajný výrok vysokopostaveného funkcionára magistrátu v znení „v Bratislave bude mešita len cez moju mŕtvolu“ slovami, či to mala byť výzva pre moslimských radikálov. Obávam sa, že mladík si nebol vedomý závažnosti svojej reakcie.

Zatiaľ čo je v strednej Európe výskyt moslimskej populácie nevelký, západná Európa už začína získavať islamské charakterové črty, či už teda ide o vzhľad krajiny v podobe dobre viditeľných minaretov alebo o samotné zloženie obyvateľstva. Multikultúrnosť – slovo najlepšie vystihujúce stav, do ktorého sa uložili západoeurópske krajiny. Po druhej svetovej vojne sa zrejme politici rozhodli, že Európa potrebuje celý svet, a následne si ten svet nast'ahovali priamo do nej. Otázne ale je, či vtedy náhodou nezabudli na jednu vec – nie všetko je ideálne a medzi rôznymi skupinami ľudí skôr či neskôr vzniká i vyššia pravdepodobnosť treníc, nezhôd a konfliktov. Z médií sme sa napríklad dozvedeli, že niekedy v roku 2005 zhorelo v Paríži veľké množstvo áut, a že o dva roky neskôr sa to stalo znova, no už sme sa nedozvedeli, že islamskí rebelanti podpaľujú autá v Paríži každú noc. Čo na to Francúzi? Asi si už zvykli. Európania sa len ticho prizerajú na to, ako sa im krajiny pred očami menia a myslia si, že keď bude už

Matušková

naozaj zle, tak to nejakú zvládnú. Aj tým pohodlným Francúzom zatiaľ vyhovuje, že na zametanie chodníkov tam majú iných. Problémom je aj izolovanie sa týchto menšín od majority a následná nie veľká dôvera jednej skupiny obyvateľstva k druhej. Tu však nejde o nejakú rasovú, náboženskú či akúkoľvek inú neznášanlivosť, tu ide o nás, o našu európsku identitu, o to, čo nám zanechali predchádzajúce generácie v dúfaní, že sa budeme o dané dedičstvo starať a pestovať ho. Tu sa jedná o to, čo máme radi, hoci je smutné, že mnohým na tom vôbec nezáleží. Snáď nepreháňam, ak tvrdím, že táto identita sa pomaly stráca s ubúdaním jej nositeľov. Že nás je ešte priveľa na nejaké vytrácanie? Zatiaľ možno áno, no nezabúdajme, že Európania dnes tvoria 13% svetovej populácie a toto číslo sa o 40 rokov zníži pravdepodobne na 7%. Veď len nedávno sme mohli počuť o zániku ďalšieho etnika v Indii, tento krát zomrela posledná žena, ktorá hovorila starobylým jazykom Bo.

Na starom svetadieli sa udomácnila jedna strašidelná formuľka – „diskriminácia všeho druhu“. Za kritiku by snáď najradšej posielali politickú opozíciu Európskej únie do gulagov, veď nie nadarmo Európsky parlament odsúhlasil už minulý rok antidiskriminačný zákon, ktorý trestá kritizovanie islamu a homosexuálneho spôsobu života. Tak sa človek pýta radšej sám seba, či kritika len tak čírou náhodou nespadá pod článok 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach, čiže pod slobodu slova, resp. slobodu prejavu. Ďalej sa pýtam, aký je teda rozdiel medzi tak kritizovaným Lukašenkovým Bieloruskom a Európskou úniou, v ktorej britskému europoslancovi Nigelovi Farageovi vypínajú mikrofón len preto, že nesúhlasia s tým, čo hovorí? Nakolko to má byť ešte smutnejšie, keď sa tejto úlohy bez výčitiek svedomia zhostil Jerzy Buzek? Samotná politická reprezentácia Európy hádže vlastným štátom poľná pod nohy. Lisabonská zmluva nadiktovala spoločnú imigračnú politiku EÚ, to jest už nie samé krajiny budú rozhodovať o pohybe obyvateľstva na svojom území. Zatiaľ sú však viditeľné snahy najmä Talianska a Malty zbaviť sa svojich nelegálnych imigrantov a pod vlajkou solidarity ich posunúť ďalej do Európy, obzvlášť do Českej republiky. Načo prijímajú ďalších imigrantov, keď ich nechcú? Vyzerá to na pohadzovanie si horúceho zemiaka, lež toto určite nie je žiadnym riešením.

Čo by teda malo byť riešením, bez okolkov povedané tak, aby sa aj vlk najedol, aj ovca zostala celá? Predovšetkým si musíme uvedomiť, prečo existuje proces masovej imigrácie do Európy. Z drvivej väčšiny ide o ekonomické dôvody, pravdepodobne je tu jednoducho v týchto ohľadoch lepšie. Potom sú to politické dôvody, ako napr. vojny či prenasledovanie režimom. O čo by sa mala EÚ snažiť, aby nedochádzalo k ďalšiemu prílivu imigrantov? Ak sú teda politici takí solidárni ako tvrdia, mali by sa zaoberať o reálne zlepšenie stavu krajín, z ktorých ľudia utekajú. Kde sú všetky tie peniaze, ktoré štáty odvádzajú na podporu menej rozvinutých krajín? Za tie neuveriteľné sumy sa už mohli uskutočniť hotové

zázraky, no pozitívne výsledky sú vidieť minimálne, v opačnom prípade by sa nesnažilo toľko nešťastníkov opustiť vlastné domovy. Z nich mnohí určite neodchádzajú s ľahkým srdcom, aj oni majú predsa právo plnohodnotne žiť v krajine, v ktorej sa narodili, presne tak ako aj my. Niektorí by mal skutočne vážne kontrolovať využitie finančných prostriedkov smerujúcich na účely rozvoja tretích krajín a neustále informovať verejnosť. Druhou dôležitou vecou je zostavenie naozaj efektívneho systému pomoci prispôbeného na podmienky tej ktorej oblasti. To by tu však musela byť najprv nejaká vôľa. No zase sa len čaká so založenými rukami na zázrak. Dokedy?

Islam a Európa – kedysi nie príliš veľkí kamaráti, dnes prvý jestvujúci v druhom. Ak sa Európania nespamätajú, môže sa o nejaký čas stať, že islam prerastie a pohltí Európu. Žiadna fikcia, čísla hovoria jasnou rečou. Preto ešte raz zdôrazňujem – toto nie je o nenávisti, to je o nás, o budúcnosti ďalších pokolení, o budúcnosti vôbec celej Európy. To je o tom, čo mnohí z nás majú radi a čo nám je vlastné. A práve preto by sa mal každý jeden Európan sám seba spýtať: „A čo s tým urobím ja?“ Každá odpoveď akéhokoľvek rázu ovplyvní, v akom svete raz budú vyrastať deti našich detí. A za toto nebudú zodpovední moslimovia, ale len my sami.

Koniec

Veronika Matušková
študentka 3.ročníka Katedry Politológia
Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka

Osobnosti

James E. Meade

V roku 1977 dostal Nobelovu cenu za ekonómiu spolu s Bertilom Ohlinom aj anglický ekonóm James E. Meade. O B. Ohlinovi sme priniesli informáciu v jednom z predošlých čísel nášho mesačníka. Hlavným dôvodom udelenia ceny za ekonómiu v roku 1977 bol, podľa švédskej Kráľovskej banky, neoceniteľný prínos B. Ohlina a J. E. Meada k teórii medzinárodného obchodu a medzinárodných kapitálových tokov.

James E. Meade sa narodil 23. júna 1907 v Bathe v Anglicku, zomrel 22. decembra 1995. V rokoch 1917 – 1926 študoval na základnej a strednej škole, kde sa vyučovanie koncentrovalo na výučbu latinského a gréckeho jazyka. Po ukončení strednej školy pokračoval J. E. Meade v štúdiu na Oriel College v Oxforde (v rokoch 1926 – 1930). Do roku 1928 sa venoval klasickému vzdelaniu ako počas strednej školy, posledné dva roky však strávil štúdiom na novootvorenej Škole filozofie, politiky a ekonómie. Čo sa týka ekonómie, podobne ako mnohí ďalší v rámci jeho generácie, považoval vysokú nezamestnanosť medzivojnového Anglicka za veľmi zlú, vedel však, ako ju vyriešiť. Stal sa nasledovníkom, na základe vplyvu jeho tety, majora C. H. Douglasa (Meade ho označil ako monetárneho vetroplacha) a jeho A+B teórie,

neskôr však prijal rovnicu výmeny peňazi v tvare $M \times V = P \times T$. V roku 1930 pokračoval v postgraduálnom štúdiu ekonómie na Hertford College v Oxforde, v ďalších rokoch prešiel študovať do Cambridge. Tu sa dostal do kontaktu s ďalšími budúcimi významnými ekonómami ako P. Sraffa, J. A. Robinsonová, pričom sa spolu stretávali na pondelkových sedeniach v Klube politickej ekonómie, ktoré viedol J. M. Keynes. Na základe Keynesovho vplyvu tak prešiel Meade na formulu $I = S$.

V rokoch 1931 – 1937 vyučoval Meade ekonómiu na Hertford College, pričom sa zvlášť zaujímal o dve konkrétne témy v rámci teórie ekonómie – masová nezamestnanosť a medzinárodná ekonomika. V ďalších rokoch pracoval v rámci Ekonomickej sekcie Ligy národov, kde editoval *World Economic Survey*. Po vypuknutí vojny sa presťahoval aj s rodinou zo Švajčiarska späť do Anglicka a začal pracovať ako člen ekonomickej sekcie vládneho vojnového kabinetu. V roku 1947 sa Meade stal profesorom obchodu na Londýnskej škole ekonómie. V ďalšom období pôsobil ako prednášateľ politickej ekonómie v Cambridge.

Redakcia

Recenzie

Moderná slovenská štátnosť

(Recenzia monografie od autora Prof. JUDr. Jaroslava Chovanca, CSc.

Vydavateľstvo Procom, s. r. o., Bratislava, 2009. 420 s.
ISBN 978-80-85717-22-8.)

Otázka novodobej slovenskej štátnosti je stále aktuálnou, živou a často diskutovanou témou. Doteraz neexistuje komplexné ucelené dielo, ktoré by podrobne, v plnom rozsahu a uspokojivým spôsobom zachytilo cestu Slovákov za svojou zvrchovanou a nezávislou štátnosťou v novodobých dejinách. Preto si táto historicky významná téma stále vyžaduje mimoriadnu pozornosť slovenskej vedeckej a odbornej obce.

Monografiu – *Moderná slovenská štátnosť* – Prof. JUDr. Jaroslava Chovanca, CSc., významného slovenského štátovedca a ústavného právnika, možno hodnotiť ako významný príspevok do klenotnice slovenskej štátnosti. Je ukážkou profesionálneho bádateľského prístupu, ktorý rozvíja doterajšie poznanie o vzniku moderného a demokratického štátu Slovákov. Významnosť diela J. Chovanca nespočíva len v jednoduchom skúmaní procesov vedúcich k slovenskej štátnosti, ale skúma a sleduje niektoré míľniky či momenty tohto procesu v kontexte historického vývinu národno-emancipačných pohybov slovenského národa už v štúrovskom období 19. storočia. Autor ďalej sleduje rozvoj demokracie a ochrany ľudských práv a viaceré prvky masmediálnej komunikácie v rámci budovania modernej slovenskej štátnosti.

Moderná slovenská štátnosť, je ďalším bádateľským výstupom J. Chovanca, ktorá prirodzene a logicky nadväzuje na jeho doterajšiu vedecko-výskumnú činnosť, najmä na jeho už vydané diela *Slovenská republika –*

budovanie suverénneho štátu (2001) a *Ústavné garancie základných ľudských a občianskych práv a slobôd* (2004), ktorých mnohé myšlienky ďalej rozvíja. Monografia je rozčlenená do piatich kapitol a troch dokumentárnych častí.

V úvodnej kapitole sa autor diela zaoberá politickými a ústavnoprávnymi aspektmi vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Korene vzniku, ale aj vývoja modernej slovenskej štátnosti autor najskôr hľadá v odkaze Ľudovíta Štúra pre slovenskú politiku a štátnosť. Posudzuje význam Štúrovho politického myslenia v rôznych oblastiach, ako sú teória práva, filozofia práva alebo svetonázorové postoje k štátu, a poukazuje na jeho aktuálnosť. Ďalej hodnotí vývoj v Česko-Slovensku, SR ale aj v Európskej únii (EÚ) a šikovným spôsobom vkladá niektoré momenty tohto vývoja do konštrukcií myšlienkových úvah a reakcií „súčasných“ Ľ. Štúra. Podľa J. Chovanca, „... život a dielo Ľ. Štúra sa doteraz nezavršili. Každá generácia znovu a znovu číta a spoznáva jeho diela, každá nachádza v ňom aktuálne hodnoty. Aj preto Ľ. Štúr nepatrí do mŕtvej histórie. Je stále dejinne prítomný a pôsobivý – je naozaj nehasnúcou stálicou.“

Ďalšia časť 1. kapitoly sa zaoberá objasnením pojmov legitimita a legalita, a ďalej rozhodujúcimi politickými a ústavnoprávnymi aspektmi, či predpokladmi a podmienkami vzniku samostatnej Slovenskej republiky z hľadiska týchto pojmov. Autor začína od historických a štátových aspektov postavenia Slovenska v rámci Uhorska, neskôr Česko -Slovenska a končí rozhodujúcimi politickými a ústavnoprávnymi krokmi vedúcimi k vzniku samostatnej SR (vyhlásenie Deklarácie o zvrchovanosti SR, prijatie Ústavy SR a prijatie federálneho ústavného zákona o zániku ČSFR). Posledná časť kapitoly sa venuje princípom Ústavy SR a návrhom *de lege constitutione*.

V druhej kapitole sa J. Chovanec venuje všeobecným otázkam a aspektom suverenity SR, jej ústavnému zakotveniu v právnom systéme SR, zárukám budovania demokratického právneho štátu a dôsledkom vstupu SR do EÚ na slovenskú štátnu suverenitu. V ďalších častiach kapitoly sa rozoberajú otázky ústavného postavenia a voľby prezidenta SR, jeho pôsobnosť, prerogatívy, symbolika a vlastný úrad. Záverečná časť kapitoly pojednáva o symboloch SR ako o znakoch suverenity štátu.

Tretia kapitola sa zaoberá právnou transformáciou slovenskej spoločnosti a budovaním modernej slovenskej štátnosti. Autor tu vyhodnocuje trinásťročný vývoj slovenského právneho poriadku po vzniku samostatnej SR, ktorý člení do štyroch základných etáp: od 17. novembra 1989 do konca roku 1992; od 1. januára 1993 do konca roku 1997; od 1. januára 1998 do 30. apríla 2004; a, nakoniec, od 1. mája 2004 po súčasnosť. V rámci každej etapy sú uvádzané a rozoberané hlavné črty a aspekty charakteristické pre každý medzník vývoja tohto právneho poriadku. Autor uvádza aj návrh na zlepšenie neželaného stavu (kondície) právneho poriadku. Ďalšie časti kapitoly sa venujú slovenskej verejnej správe, jej reforme po roku 1990, spôsobe jej uskutočnenia, a, nakoniec, územno-

právnym aspektom tvorby regiónov v SR. Reforma verejnej správy je podľa autora proces, ktorý nie je ukončený. V tejto súvislosti uvádza v závere kapitoly faktory, ktoré najviac ovplyvňujú proces reformy a tvorby regiónov na Slovensku do budúcnosti.

Štvrtá kapitola pojednáva o rozvoji demokracie a ochrane ľudských a občianskych práv a slobôd v SR. Prvá časť kapitoly sa zaoberá poslaním a fungovaním Ústavného súdu SR ako orgánu na ochranu ústavy, ústavnosti a základných práv občanov, a ďalej vznikom a vývojom ústavného súdnictva v Česko -Slovensku. Konaniu pred Ústavným súdom SR je venovaná samostatná časť tejto kapitoly, v ktorej sú prezentované a rozoberané niektoré myšlienky z učebnice JUDr. Jána Drgonca, DrSc. – *Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky*. Záverečná časť kapitoly pojednáva o Súdnej rade SR, ktorú náš ústavný systém vôbec nepoznal do veľkej novelizácie Ústavy SR v roku 2001. Súdnú radu J. Chovanec charakterizuje ako samosprávny orgán, ktorý má napomôcť v súdnictve realizovať princípy nezávislosti a nestrannosti, ako aj oddelenie ich výkonu od činnosti iných štátnych orgánov. Autor v tejto časti rámcovo opisuje právny základ, poslanie a fungovanie Súdnej rady SR.

Piata kapitola je určená masmediálnej komunikácii ako významnému činiteľu pri budovaní modernej slovenskej štátnosti. Úvodná časť kapitoly sa venuje právnej úprave mediálneho systému v SR. Autor najskôr vymedzuje pojem „mediálny systém“, ďalej prezentuje právnu úpravu mediálneho systému SR v podobe 16 zákonov NR SR a troch právnych noriem EÚ, ktoré tieto zákony dopĺňajú. Veľký počet právnych noriem, podľa autora, robí mediálny systém neprehľadným a ťažko sa v ňom orientovať. V tejto súvislosti J. Chovanec pripomína samoreguláciu v médiách ako jednu z metód ich riadenia, ďalej poukazuje na dlhodobú absenciu moderného tlačového zákona (ktorý bol medzitým schválený v NR SR), zákona o knihe alebo zákona o kultúre. Kritizuje tiež maďarské vydavateľstvo Kalligram za vážne nedostatky vo vydávaní diel klasikov slovenskej literatúry pri obrovskej finančnej podpore. Autor tiež upozorňuje na potrebu doriešenia financovania verejnoprávnych médií (STV a SRo) ako aj odstránenie špecifikovaných nedostatkov a chýb v činnosti a fungovaní slovenského mediálneho systému. V ďalšej časti kapitoly sa rozoberajú predpoklady a podmienky vzniku nového tlačového zákona, jeho štruktúra, právo na odpoveď a dosah spomínaného zákona na mediálny systém SR. V závere kapitoly autor poukazuje na významnú skutočnosť, že budovanie občianskej spoločnosti a demokratického štátu v SR predpokladá legislatívnu reguláciu masmediálnej komunikácie na jednej strane zo strany štátu, ale aj ochranu médií pred jednostrannosťou účelovej politiky na druhej strane.

Dokumentárne časti monografie obsahujú všetky zásadné politické a právne dokumenty podporujúce, či dopĺňajúce texty všetkých jej kapitol.

Predmetnú monografiu *Moderná slovenská štátnosť* je možné viacúčelovo využiť v spoločensko-politickej,

ústavnoprávnej a širokej vzdelávacej praxi, ďalej ako vysokoškolskú učebnú pomôcku na právnických, spoločenskovedných, ekonomických ale aj ďalších fakultách: Dielo poskytuje základné i špecifické odborné informácie aj širokej slovenskej verejnosti, najmä mladej generácii, pre zvyšovanie zdravého historického a právneho vedomia.

Doc. Ing. Pavol Hrivík CSc.

Európska únia

Eurozóna – po kríze revolučné zmeny? (2. časť)

Lídri eurozóny sa najprv politicky dohodli na spustení 110-miliardovej podpory Grécku a vytvorení intervenčného mechanizmu, ktorý má euro chrániť pred útokmi špekulantov a zároveň pomôcť krajinám, ktoré sa kvôli dlhom dostanú do vážnych problémov ohrozujúcich stabilitu spoločnej meny. Okrem toho súhlasili s posilnením hospodárskej kontroly a koordinácie. Zároveň sa bude prísnejšie pozerat' nielen na deficit, ale aj mieru zadlženosti.

Lídri udelili Európskej komisii mandát, aby navrhla európsky stabilizačný mechanizmus, ktorý ministrom financií celej Európskej únie predložila 9. mája 2010. Ministri financií sa 10. mája v skorých ranných hodinách dohodli na vytvorení záchranného mechanizmu v hodnote okolo 750 miliárd euro, ktorý zahŕňa garancie proti kolapsu členských štátov eurozóny, pričom hlavným cieľom je ochrana spoločnej meny. EÚ už nechce dovoliť, aby sa zopakovala situácia Grécka.

Mechanizmus tvoria tri časti. Štáty eurozóny poskytnú úverové garancie v objeme okolo 440 miliárd eur. Tieto prostriedky budú poskytované ako sľub a uvoľnia ich len v prípade, že dlhmi sužovaná krajina eurozóny nebude schopná splatiť svoje dlhy.

Medzinárodný menový fond do mechanizmu prispeje približne polovicou záväzku členských štátov – čiže okolo 220 miliárd eur.

Tretiu časť tvoria prostriedky, ktoré z finančných trhov získa **Európska komisia**. Brusel zvýši súčasný strop pre systém emisie európskych dlhopisov na pomoc krajinám ohrozených bankrotom zo súčasných 50 miliárd na 60 miliárd eur. Rozdiel je však v tom, že kým doteraz mohli tieto prostriedky získať len krajiny bez eura, teraz ich už budú môcť využiť aj štáty s eurom.

Komisár pre menové otázky **Olli Rehn** na zasadnutí Rady Ecofin prezentoval konkrétne návrhy pre koordináciu fiškálnej a hospodárskej politiky. Krajiny eurozóny vyzval na prijatie pravidiel, podľa ktorých by bol každý národný rozpočet v eurozóne predložený na posúdenie ostatným 15 členom ešte predtým, ako sa stane zákonom.

Po schválení bezprecedentného stabilizačného mechanizmu s objemom 500 miliárd eur, Európska komisia

Milko

navrhla nový subor pravidiel, ktoré by mali sprisniť fiškálne a ekonomické politiky v bloku a zároveň zabrániť krízam v budúcnosti.

Významnou súčasťou plánu je návrh na to, aby členské štáty vzájomne kontrolovali svoje rozpočty pred tým, ako ich prijmu na národnej úrovni. Pokiaľ tento systém schvália európski lídri na júnovom summite, bol by platný od roku 2011 a znamenal by užší hospodársky dohľad v rámci bloku.

Dohľad bude prebiehať vždy v prvej polovici roka, ktorý Komisia pomenovala „európsky semester“, kedy vlády postupne pripravujú svoje národné rozpočty a programy hospodárskej reformy. „V prípade jasných nezrovnalostí v rozpočtových plánoch na nadchádzajúci rok, budeme odporúčať ich revíziu,“ informuje Komisia.

Systém sa bude vzťahovať na všetky členské štáty, no dohľad nad krajinami s eurom bude oveľa prísnejší. V prípade eurozóny by takýto mechanizmus mohol slúžiť ako systém skorého upozornenia na to, že môžu porušiť Pakt stability a rastu, ktorý stanovuje limit pre rozpočtový deficit na úrovni 3 % HDP a verejný dlh na úrovni 60 % HDP.

Podľa zástupcov Únie by nemalo dôjsť k narušeniu národnej suverenity, práve naopak, ide o príležitosť nechať preskúmať predpoklady, na ktorých sú návrhy rozpočtu založené (či už na hospodárskom raste, inflácii alebo úrokových sadzbách).

Okrem toho podľa predsedu EK Barrosa systém umožní národným parlamentom dôkladnejšie a z viacerých zorných uhlov kontrolovať rozpočet krajiny. „To, čo robíme, je odovzdávanie viac informácií parlamentom a teda im dávame viac moci,“ vysvetlil.

Vplyvom roky trvajúceho gréckeho zavádzania pri hlásení makroekonomických štatistík, Komisia tvrdí, že nevyhnutnou podmienkou bude posilnenie mandátu Eurostatu pri audite národných údajov- „Je dôležité rýchlo uviesť tento návrh do platnosti, keďže skvalitní hlásenie stavu verejných financií.“

Aby Európska komisia dokázala svoj prísny postoj, je rozhodnutá v prípade opakovaného porušovania disciplíny, zamedziť hriechom prístup k 50-miliardovému balíku regionálnej pomoci. Druhou možnosťou je, že štáty, ktoré v čase hospodárskeho rozkvetu nepostupujú efektívne pri dosahovaní svojich strednodobých cieľov, by museli skladať depozit s úrokom.

Na druhej strane krajiny, ktoré si v čase hospodárskeho rastu vytvárajú nadbytky, budú môcť viac míňať bez toho, aby čelili konaniu pre nadmerný deficit.

Napriek tomu politické prúdy v Európskom parlamente nemajú na prijaté opatrenia jednotný názor. Strana európskych socialistov Komisiu varovala, že

zameranie sa na šetrenie môže uškodiť hospodárskej obnove. Podľa lídra socialistov Poula Nyrupa Rasmussena Komisia riskuje, že obnovu EÚ nakazí vírusom trestania. Kritizujú okrem toho aj to, že sa Komisia nezmienila o potrebe nových daňových zdrojov, ktorými sa bojovalo proti špekulantom a nenavrhol ani nové zdroje pre európsky rozpočet – či už spoločné eurodlhopisy alebo zdaňovanie emisií.

Podľa liberálov je návrh Komisie kľúčovým k zamedzeniu budúcich kríz, no pochybujú, či sú členské štáty odhodlané ku kolektívnej odpovedi na krízu. „Najväčšou otázkou zostáva, či sa členské štáty poučili,“ tvrdí líder liberálov Guy Verhofstadt a varoval pred národnými tendenciami konať izolovane. Navrhujú tri kroky, ako dosiahnuť väčšiu fiškálnu stabilitu a koherenciu v rámci eurozóny ako celku. „V prvom rade potrebujeme permanentný mechanizmus, ktorý zakorení finančnú stabilitu v jednej línii s Európskym menovým fondom, ktorý by zaisťoval solidaritu, no zároveň aj disciplínu, čo Pakt stability a rastu nedokázal. Druhým krokom je jasná potreba vytvoriť v Únii skutočný hospodársky pilier, ktorý doplní menový, keďže 27 národných fiškálnych politik nepripravia k stabilnej mene a udržateľnej ekonomike. Tretím krokom je oživenie európskeho jednotného trhu, a jeho dokončenie podľa návrhov Maria Montiho (taliansky ekonóm a politik, minister v bývalej Berlusconiho vláde, rektor Milánskej univerzity), pričom sa musí brať do úvahy užšia vzájomná vnútorná závislosť, výzvy globalizácie a rýchly rozvoj digitálnej agendy.“

Dlhová kríza v Európskej únii netrápi len členské štáty, ale aj zvyšok sveta. Ázijské centrálné banky z obavy o export odložili svoje plány začať dvíhať úrokové sadzby a americký Federálny rezervný systém (Fed) v snahe chrániť dolár opäť obnovil swapové linky s ECB zamerané na podporu likvidity trhov.

Napriek týmto problémom sa Estónsko môže pridať k eurozóne v roku 2011, Komisia mu dala zelenú v stredu, 12. mája. Ďalšie rozšírenie eurozóny nebude na programe minimálne štyri roky.

Európska centrálna banka má však pochybnosti, ako dlho bude vedieť Estónsko udržať infláciu, Komisia však dala jeho vstupu do eurozóny zelenú. Krajina s 1,4 miliónmi obyvateľov je podľa nej pripravená. Ostatné kandidátske krajiny – Bulharsko, Česká republika, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Švédsko – podľa Komisie ešte nie sú pripravené. Trpia buď príliš vysokou infláciou, veľkými deficitmi, alebo sa ešte nepripojili k systému ERM II, ktorý je akýmsi testom stability, pred vstupom do eurozóny.

Koniec

Ing. Ivan Milko, PhD.

